

Beden Eğitimi Öğretmeni Algısına Yönelik Öğrenci Çizimlerinin İncelenmesi

Tuğçe Karashañoğlu¹, Ekrem Levent İlhan¹

¹Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü

Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırmanın amacı; ortaokul düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin beden eğitimi öğretmeni algılarının incelenmesidir. Öğrencilerin beden eğitimi öğretmeni algıları, yaptıkları çizimler (resim) kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Nitel olarak desenlenen bu çalışmada olgubilim modeli ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitleme örnekleme kullanılmıştır. Araştırma grubunu Ankara il merkezindeki ortaokullarda 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında öğrenim görmekte olan 547 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma verileri toplanırken öğrencilere kişisel bilgi formu uygulanmış ve öğrencilerden beden eğitimi öğretmenini yansıtan bir resim çizmeleri istenmiştir. Veri toplama aracı bizzat araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Verilerin analizinde içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Veriler, belirtilme sıklığı (f) ve yüzde (%) hesapları yapılarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak; öğrencilerin en çok "sinirli bir insan olarak beden eğitimi öğretmeni" (f=54, %10,87), "öğretici olarak beden eğitimi öğretmeni" (f=51, %10,26), "sevgi unsuru olarak beden eğitimi öğretmeni" (f=44, %8,85) ve "olumsuzluk unsuru olarak beden eğitimi öğretmeni" (f=37, %7,44) temalarına ait çizimler yaptıkları görülmüştür.

Anahtar sözcükler: *Algi, Beden eğitimi öğretmeni algısı, Çizim, Öğrenci çizimleri, Beden eğitimi*

A Study on Students' Drawings Towards the Perception of Physical Education Teacher

Abstract

The purpose of this research is to study the students' perception of physical education teacher of who study at secondary school. It was tried to determine the students' perception of physical education teacher by using their drawings. In this qualitative designed research, out of phenomenology model and purposeful sampling methods, maximum variation sampling method was used. The sampling of the study consisted of 547 secondary school students who study at different secondary schools in the center of Ankara in 2014-2015 academic years. While collecting research data, students were asked to fill personal information forms and to draw their physical education teachers. Content analysis method was utilized for data analysis. The data was evaluated by frequency (f) and percentage (%). As a result, it was seen that students mostly made drawings belonging to categories of "teacher as an angry person" (f=54, 10.87%), "teacher as instructive" (f=51, 10.26%), "teacher as a love factor" (f=44, 8.85%) and "teacher as a negative figure" (f=37, 7.44%).

Keywords: *Perception, Perception of PE teacher, Drawing, Students drawing, Physical education*

Geliş Tarihi/Received: 24.4.2018

Kabul Tarihi/Accepted: 24.11.2018

Giriş

Beden eğitimi, eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul görmektedir. Beden eğitiminin temel amaçlarından biri de sağlıklı bir yaşam tarzı edinebilme, genel eğitimin topluma sağlıklı bir şekilde uyum sağlama amacına hizmet etmektedir. Beden eğitiminde sağlıklı bireyler yetiştirme hedefi fiziksel aktiviteler yoluyla gerçekleştirilmektedir. Çocukluk, ömür boyu fiziksel aktivite davranışlarının kazanılması için kritik bir dönem olarak tanımlanmaktadır (Carel Md., Logue, Deininger, Clark Ms., Curtis Md ve Montague,, 2011). Okul beden eğitimi ise aktif bir yaşam tarzı geliştirmek için bir araçtır. Beden eğitimi, bireylerde yalnızca fiziksel becerilerin gelişimini değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal becerileri, bilişsel süreçleri ve ahlaki unsurları da içinde barındıran geniş bir beceri yelpazesini kapsamaktadır. Bireyler, beden eğitimi derslerinde katıldıkları fiziksel etkinlikler sonucu kazanma-kaybetme, yardımlaşma, fair play gibi sosyal kazanımlar elde ederken; dengeli ruhsal davranışlar sergileme, özgüveni geliştirme ve olumsuz duygularla baş edebilme konularında da gelişim gösterirler. Beden eğitimi, sportif etkinliklerin öğrenilmesi ve kavranması yoluyla, zihinsel gelişime katkı sağlaması yönüyle eğitimin temel amaçlarıyla yakından ilgilidir (Graham, Holt/Hale ve Parker, 1993). Çünkü becerilerin öğrenilmesi öncelikle beyin ile kas arasında bir koordinasyon kurulmasının düşünülmesini, bunun yanı sıra zihinsel uyanıklık, hazırlık ve çabayı da gerektirir (Aracı, 2001).

Eğitimin, kendine ve topluma yararlı bireyler yetiştirme hususunda temel öğelerinden biri de öğretmenlerdir. Sağlıklı ve verimli bireyler yetiştirmenin yolu nitelikli öğretmenlerden geçmektedir. Çünkü öğretmen kalitesi öğrenci başarısını etkileyen en önemli etkidir (Gaudreault ve Woods, 2013). Son yıllarda yapılan çalışmalar da öğretmenlerin, öğrencilerin öğrenmelerinde ve yüksek düzeyde akademik başarı elde etmelerinde önemli bir rol oynadıklarını göstermektedir (Berry, 2004). Bunun yanında çocukların öğrenme yollarından biri de çevredekilerin davranışlarını gözlemlemektir (Brichenoa ve Thornton, 2007).

Okullar yapısı itibariyle yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler ve velilerin sürekli olarak karşılıklı iletişimde bulunduğu kurumlardır. Bu gruplar arası ilişkiler bireylerin birbirlerine karşı bir takım algılar geliştirmelerine olanak sağlamaktadır. Bu algıların ortaya çıkarılması ve uzmanlarca değerlendirilmesi konularının, eğitim kurumlarının programlarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bireylerin bir kavram, olay ya da olgu hakkındaki algılarını ortaya çıkarmanın bir yolu da çizimlerden yararlanmaktır. Antik çağlarda insanlar yazıdan önce çizimi öğrenmişlerdir. Yazı dilinin varlığından çok önce insanlar duygularını, ihtiyaçlarını ve yaşadıklarını mağara duvarlarına çizmişlerdir. Çizimler uzun yıllardır insanların kişilik özelliklerini yansıtan bir ayna olarak kullanılmaktadır. Çizimlerin kullanıldığı Rorshach Mürekkep Lekesi Testi, bir insan çiz testi, kinetik aile çizim testi yaygın olarak bilinen testlerden bazılarıdır. Sanat terapisinde kullanılan çizimler hastaların duygu ve düşüncelerini anlamada anahtar olarak görülmektedir (Weber ve Mitchell, 1996). Çocuk resimlerinin başlıca önemi ise; çocuğun düşünce şeklini ve içeriğini yansıtmasıdır.

Resimler; hikâye anlatma, metaforlar iletme ve hem betimlemenin kendisinde var olan hem de kendi betimlemelerine verdikleri tepkilerde dünya görüşlerini sunmak, kişilerarası stilleriyle ilgili bilgilerini ve çeşitli duyguları sergilemek için çocuklara bir potansiyel sağlar. (Klepsch, 1982; Yavuzer, 1998; Malchiodi, 2013).

Çoğunlukla psikolojik araştırmalarda kullanılan çizimler yoluyla veri elde etme yöntemi eğitim alanında çok az yer almaktadır. Alanyazında katılımcıların çizimleri yoluyla algılarının ortaya çıkarıldığı, farklı meslek guruplarına ya da çalışma alanlarına yönelik araştırmaların (Dickson, Saylor ve Finch 1990; Barman, 1997; Anderson ve Spencer, 2002; Bessette, 2007; Camcı-Erdoğan, 2013; Bang, Wong, ve Jeffery, 2014) yanında okul müdürleri, ders içerikleri ya da farklı alan öğretmenlerine yönelik algıların araştırıldığı çalışmalar yer alsa da (Kaur, Lee, Yusof, Taha ve Yoong, 1999; Berry, 2000; Farrel, 2006; Ocak ve Gündüz, 2006; Cerit, 2008; Nikitina ve Furuoka, 2008; Oğuz, 2009; Thomas ve Beauchamp, 2011; Kurnaz, 2012, Soysal ve Afacan, 2012; Yalçın ve Enginer, 2012; Çulha-Özbaş ve Aktekin, 2013; Kodan-Çetinkaya, 2014; Picker ve Berry, 2000; Şengül, Katrancı ve Gerez Cantimer, 2014; Temel ve Güllü, 2016) beden eğitimi öğretmenine yönelik algıların araştırıldığı az sayıda çalışmaya rastlanmıştır.

Ülkemiz eğitim sistemine göre bireyler bir beden eğitimi öğretmeni ile ilk olarak ortaokulda tanışmaktadırlar. Bireyler ergenliğe adım atılan bu yaşlarda (11-14) ilk defa beden eğitimi öğretmeni gözetiminde sınıf dışı fiziksel etkinliklere katılmaktadır. Öğrencilerde, hızlı fiziksel ve fizyolojik gelişim dönemi ve performans sporlarına yönelim ortaokul çağlarına denk geldiği düşünüldüğünde, ortaokullarda beden eğitimi derslerinin önemi giderek artmaktadır. Bununla birlikte, beden eğitimi öğretmenleri, ders kapsam ve işleyişi itibarıyla öğrencilerle yakın iletişim kurabilme olanağına sahiptir. Öğrencilerin okul ortamında öğretmenlerini rol model alma eğiliminde olmaları göz önünde bulundurulduğunda, bu iletişimin mümkün olduğunca sağlıklı olması konusunda hassasiyet gösterilmelidir. Bu nedenlerden dolayı öğrencilerin beden eğitimi dersine ve beden eğitimi öğretmenine karşı gösterdikleri tutum önem arz etmektedir. Verilerin öğrenci çizimleri yoluyla elde edildiği bu çalışmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi öğretmeni kavramına yönelik algılarını incelemektir. Beden eğitimi öğretmeni kavramına yönelik çizimlerin, beden eğitimi öğretmeni algısını ortaya çıkarmanın yanında nasıl bir beden eğitimi öğretmeni istendiği ile ilgili ipuçları vererek; gelecekte yetiştirilecek beden eğitimi öğretmenlerinin nasıl olması gerektiği konusunda eğitim kurumlarının programlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi öğretmeni kavramına yönelik algılarını yaptıkları çizimler aracılığıyla ortaya çıkarmayı amaçlayan bu araştırma nitel araştırma türü olarak desenlenmiştir. Nitel araştırmalar, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül olarak ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği, psikolojik ölçümler ve sosyal olaylarla ilgili daha derinlemesine bilgi sağlayan ve geleneksel araştırma yöntemleri ile ifade edilmesi zor olan sorulara cevap bulmak için yapılan

çalışmalar olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013; Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Araştırmada olgubilim (fenomenoloji) modeli kullanılmıştır. Moustakas (1994)'a göre fenomenolojinin temel amacı bir fenomenle ilgili bireysel deneyimleri evrensel nitelikteki bir açıklamaya indirgemektir. Araştırmacılar, bu bireysel deneyimlerin özünü tanımlayan bütüncül bir betimleme ortaya koyar. Fenomenolojik çalışmalar mülakatlar, şiir, gözlem ve dokümanlar gibi çeşitli veri kaynaklarını kapsamaktadır (Creswell, 2013).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Ankara il merkezinde bulunan 7 farklı ortaokulda öğrenim görmekte olan 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma için gerekli olan resmi izin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmıştır. Araştırmada amaçsal örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Araştırmaya toplam 547 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Katılımcılarına Ait Demografik Bilgiler

Öğrenci		f	%
Cinsiyet	Erkek	300	54,8
	Kız	247	45,2
Sınıf Düzeyi	5.	129	23,6
	6.	93	17,0
	7.	164	30,0
	8.	161	29,4
Spor yapma durumu	Evet	257	47,0
	Hayır	290	53,0
Okul Türü	Devlet	474	86,6
	Özel	73	13,4

Veri Toplama Araçları/Verilerin Toplanması

Araştırmada, araştırmacılar tarafından oluşturulan bir adet kişisel bilgi formu kullanılmış; formun arka yüzü boş bırakılarak öğrencilerden buraya beden eğitimi öğretmeni ile ilgili duygu ve düşüncelerini yansıtan bir resim çizmeleri ve çizdikleri resmi kısaca açıklamaları istenmiştir. Öğrencilere kullandıkları kalem ve boya ile ilgili kısıtlama getirilmemiştir. Öğrencilere resimlerini tamamlamaları için bir ders saati süre verilmiştir. Çalışmada, öğrencilerin düşündüklerini dürüst ve açık bir şekilde ifade etmeleri ve kendilerini baskı altında hissetmemeleri için beden eğitimi dersi haricinde yapılması ilke olarak benimsenmiş, veriler farklı derslerde toplanmıştır. Uygulamaların hangi ders ve saatlerde yapılacağına dair izinler okul müdürlerinden ve öğretmenlerden alınmıştır. Katılımcılara yapmaları gerekenler açıklanırken, kendi düşüncelerini yansıtmaları açısından hiçbir yönlendirici ifade kullanılmamasına özen gösterilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi, insanların söyledikleri ve yazdıklarının açık talimatlara göre kodlanarak

nicelleştirilmesi (sayısallaştırılması) sürecidir. Bu süreçte toplanan veriler kodlanır ve bu kodlara göre sınıflandırma yapılır. Daha sonra verileri genel düzeyde açıklayabilen ve kodları belirli kategoriler altında toplayabilen temalar bulunur. Temaların bulunması için önce kodlar bir araya getirilir ve aralarındaki ortak yönler bulunmaya çalışılır. Bu bir anlamda tematik kodlama işlemidir ve toplanan verilerin kodlar aracılığı ile kategorize edilmesidir. Kodlar bir araya getirildikten sonra ortaya çıkan tema sayısı çok fazla ise bu temaların ortak ilişkilerinden yola çıkılarak bir üst tema için sınıflandırma yapılabilir. Ortaya çıkan temalara göre veri setinin çeşitli bölümlerinin etkili bir biçimde temsil edilip edilmediğine dikkat edilmesi gerekir. Bu aşamada dışarıdan bir araştırmacının ortaya çıkan temaların yeterli düzeyde veri setini yansıtıp yansıtmadığını ve bu temalara göre verilerin etkili bir biçimde düzenlenip düzenlenmediğini incelemesi ve araştırmacıya önerilerde bulunması yararlı görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu nedenle veri analizi aşamasında çizimlerin ait oldukları temaları temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla araştırmacı görüşüne başvurulmuştur. Çalışmanın dışındaki iki araştırmacı ile çalışmayı yürüten araştırmacının oluşturduğu temalar karşılaştırılmış ve Miles ve Huberman (1994)'ın önerdiği uyum yüzdesi formülü ile bulguların güvenilirliği hesaplanmıştır. Söz konusu formül aşağıda verilmiştir:

$$\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{Görüş Birliğine Varılan Form Sayısı}}{\text{Toplam Form Sayısı}} \times 100$$

Uyum yüzdeleri incelendiğinde çizimlerin %86,53 oranında uygun temalar altında toplandığı görülmüştür. Miles ve Huberman (1994)'a göre %70 ve üzeri güvenirlilik katsayısı araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların beden eğitimi öğretmeni ile ilgili düşüncelerini yansıtan çizimleri incelenmiş ve ortak özelliklerine göre benzer çizimler bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Bu aşamada herhangi bir düşünceyi ifade etmediği düşünülen ve açıklamaya yer verilmeyen çizimler ile boş bırakılan kâğıtlar (n=50) elenmiştir. Temalara ait çizimler için yorum yapılırken, katılımcıların çizimde yaptıkları açıklamalardan da yararlanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS 20.0 paket programı ve Microsoft Excel veri tabanı programı kullanılmıştır. Elde edilen temalar için frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Benzer anlamlar içeren resimler toplamda 24 tema altında toplanmıştır. Bu temalar Tablo 2'de sunulmuştur. Yapılan çizimler arasından birkaçı seçilerek bulgular kısmında örnek olarak sunulmuştur. Çizimlerin hangi katılımcıya ait olduğunu gösteren kişisel bilgiler örneklerin altında kodlanmış olarak yer almaktadır. Örneğin; "Öğrenci 294 D7E1" kodu, öğrencinin 294 numaralı formu doldurduğunu, devlet okulunda (D), 7. sınıfta (7) okumakta olduğunu, cinsiyetinin erkek (E) olduğunu ve öğrencinin sporcu (1) olduğunu göstermektedir. "Öğrenci 402 Ö5K2" kodu ise öğrencinin 402 numaralı formu doldurduğunu, özel okulda (Ö), 5. sınıfta (5) okumakta olduğunu, cinsiyetinin kız (K) olduğunu ve sporcu olmadığını (2) göstermektedir

Bulgular

Bu başlık altında öğrencilerin beden eğitimi öğretmenine yönelik yaptıkları çizimler ortak özelliklerine göre belli kodlar ve temalar altında incelenmiş ve bunlara ait sayısal bilgiler sunulmuştur. Ayrıca yapılan çizimlerden birkaç örneğe de yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin “beden eğitimi öğretmeni” kavramına ilişkin yaptıkları çizimlere ait kod ve temalar

Kodlar	Kavramsal Temalar
Kral, terazi, eşitlikçi	Adaletli olma
Yanlış tartan terazi, hak yiyen, eşit davranmayan	Adaletsiz olma
Küp, ağaç, ekmek, kitap, matematik, ampul	Bilgi kaynağı olma
Keçi, mıknatıs, balon, çakma asker, uzaylı, acı şeker, bukalemun, melek ve şeytan yüzlü, kaktüs, para, canavar, çift yüzlü, şeytan yüzlü melek, dağın iki yamacı, bitki	Değişken olma
Komutan, saat, asker, aslan, başçavuş, Sincap, arı, yorulmayan insan	Disiplinli ve çalışkan olma
Komedyen, palyaço, şeker, arkadaş, anne-baba, balık, kahkaha makinesi, komik, koşu bandı	Eğlenceli olma
Gladyatör, komutan, kurt, general, çavuş, köpek balığı, trafik levhası	Emredici olma
Araba, kaslı insan, çita, sporcu, zürafa, sırık, ağaç, çubuk makarna, aslan, Tarzan, makine, robot	Fiziksel güç unsuru olma
Pamuk, sabır küpü, çiçek, güler yüzlü, tutku, bebek, melek, arkadaş, dost, gül, kuş, yuva, sevecen	Güler yüzlü/sevecen olma
İyilik prensi, kurtarıcı, melek, anne, kelebek, pofuduk ayı, kelebek, yorgan, prenses, şefkat	İyi bir insan olma
Cetvel, odun, kütük, kornası bozulmuş araba, sopa	Kaba ve aşağılayıcı olma
Süper kahraman, melek, pelerin	Kahraman olma
Güneş, gün, melek, can	Motive edici olma
Odun, robot, kızgın, cadı, canavar, çiçek saksısı, polen, deli, şeytan, sinirli, kötü, kedi, maymun, şempanze, artist, biber, balyoz	Olumsuzluk unsuru olma
Basketbolcu, futbolcu, dost, arkadaş, partner, oyuncu	Oyun partneri olma
Işık, antrenör, ağaç, güneş, asansör, kitap, spor ağacı, baba, eğitmen, komando, anne-baba, kaptan	Öğretici olma
Su, ışık, ağaç	Önemli biri olma
Mum, güneş, ışık, melek, yıldız, ağaç kök ve gövdesi, ampul	Rehber olma
Gül, çiçek, melek, iyilik kitabı, anne-baba, baba, ağaç, dede, Atatürk, Bugss bunny, sevinç, ışık, papatya, prenses, anne, aslan	Sevgi unsuru olma
Sinirli, şeytan, sinir küpü, hayalet, kaktüs, kızgın boğa, aslan, heykel, ayı, öcü, öküz, volkan, deprem, orangutan, alev, kaplan, kapı, hortlak, kartal, dev, sinir topu	Sinirli olma
Lastik, sporcu, atletik, basketbolcu, LeBron James, spor aleti, esnek cisim, futbolcu, ahtapot	Sportif olma
Balta, testere, pastacı	Öğrenciye şekil veren olma
Umursamaz, heykel, beleşçi, boş şişe, işe yaramaz eşya, panda, koala, sokaktan geçen biri, kütük	Tembel olma
Kral, melek, rehber, takviye gıda, yardımcı, pusula, ışık, orman, doktor, bilge yaşam koçu, süpürge, arkadaş, ay, yağmur, prens, anne, kelebek, hedef tahtası, tekerlek	Yardımsaver olma

Tablo 2 incelendiğinde bazı temalar altında aynı kodların kullanıldığı görülmektedir. Bu kodlardaki metaforlar farklı anlamlar taşıdığı için farklı temalarda yer almaktadır. Örneğin; Öğrenci 43D7ES “ağaç” metaforunu “beden eğitimi öğretmeni ağaca benzer, çünkü öğretmenlerimizin hepsi köklü bir bilgi ağacına benzer” açıklamasıyla kullandığı için kod, “bilgi kaynağı olma” temasında yer almaktadır. Bunun yanında Öğrenci 70D8K1 ise aynı metaforu “beden eğitimi öğretmeni ağaca benzer, çünkü ağacın dallarında nasıl güzel ve tatlı meyveler oluyorsa, hocanın da her konuşması ve hareketlerinde hoşgörü ve sevgi bulunuyor” açıklamasıyla kullandığı için kod, “sevgi unsuru olma” temasında yer almaktadır.

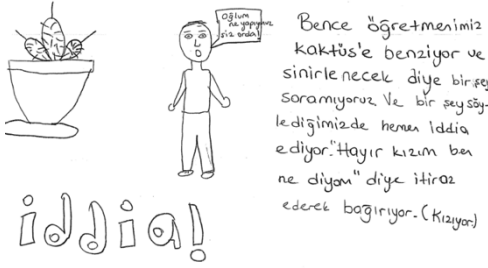
Tablo 3. Öğrencilerin “beden eğitimi öğretmeni” kavramına ilişkin yaptıkları çizimlerin kavramsal temaları

Kavramsal Temalar	f	%
Sinirli olma	54	10,9
Öğretici olma	51	10,3
Sevgi unsuru olma	44	8,9
Olumsuzluk unsuru olma	37	7,4
Değişken bir insan olma	34	6,8
Güler yüzlü/sevecen olma	32	6,4
Sportif olma	31	6,2
Rehber olma	28	5,6
Yardımsever olma	26	5,2
Fiziksel güç unsuru olma	22	4,4
Tembel olma	19	3,8
Disiplinli ve çalışkan olma	18	3,6
İyi bir insan olma	16	3,2
Oyun partneri olma	16	3,2
Eğlenceli bir insan olma	11	2,2
Bilgi kaynağı olma	10	2,0
Bilgi kaynağı olma	10	2,0
Emredici olma	10	2,0
Adaletli olma	9	1,8
Kaba aşağılayıcı olma	6	1,2
Motive edici olma	6	1,2
Önemli biri olma	6	1,2
Adaletsiz olma	4	0,8
Kahraman olma	4	0,8
Öğrenciye şekil veren olma	3	0,6
Toplam	497	100,00

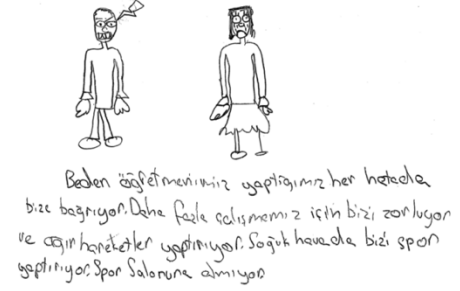
Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerin en çok “Sinirli olma” (f=54, %10,9), “Öğretici olma” (f=51, %10,2), “Sevgi unsuru olma” (f=44, %8,9) ve “Olumsuzluk unsuru olma” (f=37, %7,4) temalarına ait çizimler yaptıkları görülmüştür. Öğrencilerin en az çizimi

“Öğrenciye şekil veren olma” (f=3, %0,6) teması altında yapmıştır. Öğrencilerin beden eğitimi öğretmenini kavramına yönelik yaptığı çizimlerin %58,5’inin (f=367) olumlu düşünceler yansıttığı, %41,5’inin (f=130) ise olumsuz düşünceler yansıttığı görülmüştür.

Tablo 3’e göre “Sinirli olma” temasında 54 (%10,9) çizim yer almıştır. Bu, öğrenciler tarafından en çok çizim yapılan temadır. Bu temada yer alan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin beden eğitimi öğretmenini kendilerine sürekli bağırarak ve kızarak bir insan olarak resmettikleri görülmüştür.

Şekil 1. Öğrenci 199 D7K2

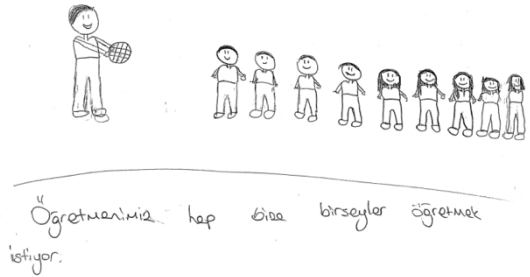
Şekil 2. Öğrenci 480 D5K1

Öğrenci 199 (Şekil 1), çiziminde öğretmenin ne kadar sinirli olduğunu anlatmak için onu bir kaktüse benzetmiştir. Öğretmenin sürekli sinirlendiği ve bağırarak için ona soru sormaya çekindiklerini belirtmiştir. Öğrenci 480 ise (Şekil 2) kafasının üzerinde şimşek çakan bir öğretmen ve ağlayan bir kız öğrenci resmi çizerek öğretmenin sürekli bağırarak ve öğrencileri fiziksel olarak zorladığını anlatmıştır.

Tablo 3’e göre “Öğretici olma” teması, 51 (%10,3) çizim ile en çok çizim yapılan 2. temadır. Bu temaya ait çizimler incelendiğinde, öğrencilerin beden eğitimi öğretmenini kendilerine bir şeyler öğretmek için çabalayan biri olarak resmettikleri görülmüştür.

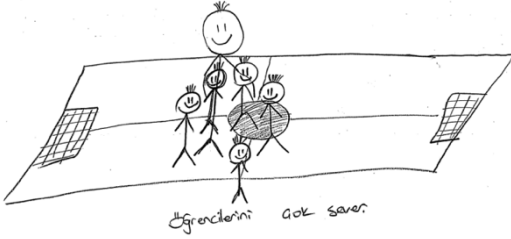
Şekil 3. Öğrenci 98 D5K2

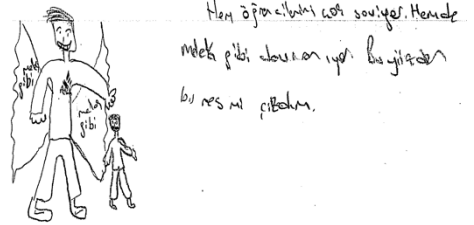
Şekil 4. Öğrenci 353 D7K2

Öğrenci 98 (Şekil 3) ve Öğrenci 353 (Şekil 4) çizimlerinde ders ortamını resmederek öğretmenlerinin kendilerine bir şeyler öğretmek için çabaladığını anlatmaktadırlar.

Öğrencilerin en çok çizim yaptığı 3. tema "Sevgi unsuru olma"dır. Bu temada 44 (%8,9) çizim yer almıştır. Çizimler incelendiğinde, öğrencilerin beden eğitimi öğretmenine olan sevgilerini resmettikleri görülmüştür. Çizimlerde öğrencilerin başını okşayarak ya da onlara sarılarak sevgisini gösteren öğretmen figürleri yer almaktadır.

Şekil 5. Öğrenci 74 D8K1

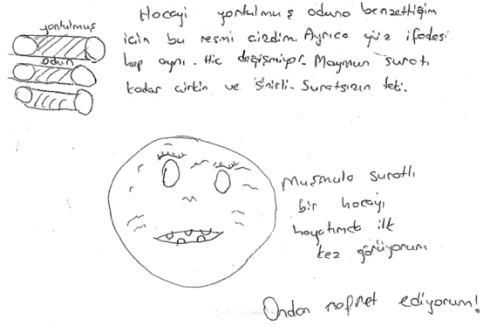
Şekil 6. Öğrenci 74 D8K1

Öğrenci 74 (Şekil 5), bir futbol sahası içinde öğrencilerinin kollarının altına alarak onlara sevgi gösteren bir öğretmen resmetmiştir. Öğrenci 82 ise (Şekil 6) melek kanatlarına sahip bir öğretmenin öğrencisini kanatlarının altına aldığı bir betimleme yapmıştır.

Tablo 3'e göre "Olumsuzluk unsuru olma" temasında 37 (%7,4) çizim yer almıştır. Burada yer alan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin, çizimlerine genel olarak beden eğitimi öğretmenine karşı duydukları korku ve nefret gibi olumsuz duyguları yansıttıkları görülmüştür. Ayrıca beden eğitimi öğretmenini bir elinde sigara ve telefonla resmeden öğrenci sayısı oldukça fazladır.

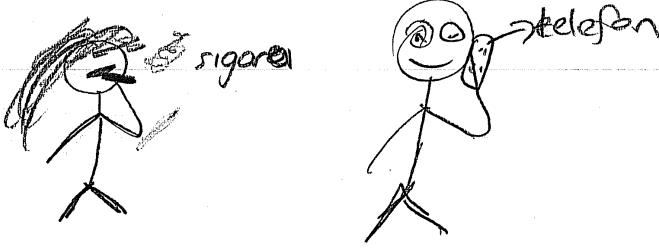

Şekil 7. Öğrenci 111 D6K2

Şekil 8. Öğrenci 500 D7K2

Öğrenci 111 (Şekil 7) beden eğitimi öğretmenini süpürgesiyle uçan bir cadıya benzeterek korkulan bir öğretmen profili çizmiştir. Öğrenci 500 ise (Şekil 8) öğretmenini oduna benzeterek, ona karşı duyduğu nefreti birçok olumsuz söylem ile ifade etmiştir. Öğretmenlerini ellerinde sigara ve telefon ile resmeden Öğrenci 243'ün (Şekil 9) çizimi ise, öğretmenlerinin kendisine ne kadar kötü örnek olduklarını yansıtmaktadır.

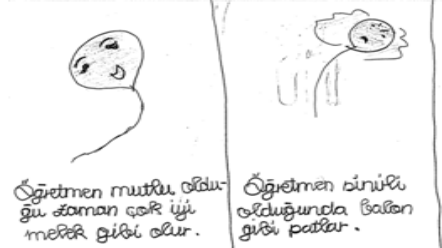

Şekil 9. Öğrenci 243 D8K1

“Değişken bir insan olma” temasında ise 34 (%6,8) çizim yer almaktadır. Bu temaya ait çizimler incelendiğinde, öğrencilerin beden eğitimi öğretmenini değişken bir ruh haline sahip olan, kimi zaman mutlu kimi zaman da sinirli olabilen ve dış görünüşüyle davranışları farklı olan biri olarak resmettikleri görülmüştür.

Şekil 10. Öğrenci 499 D7K2

Şekil 11. Öğrenci 90 D5K2

Beden eğitimi öğretmenin değişken bir insan olarak resmedildiği bu temada Öğrenci 499 (Şekil 10) çift yüzlü bir öğretmen çizerek, öğretmenin iyi ve kötü olduğu zamanları betimlemiştir. Öğrenci 90 ise (Şekil 11) öğretmenini mutlu olduğunda gülümseyen sinirli olduğunda ise patlayan bir balona benzetmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi öğretmenine yönelik yaptıkları çizimler incelendiğinde, öğrencilerin en çok "Sinirli bir insan olma" (f=54, %10,9) temasına ait çizimler yaptıkları görülmüştür. Bu temada çizim yapan öğrencilerin, kızgın ve asık suratlı öğretmen figürleri çizdiği, resimlerin açıklamalarında ise öğrencilerin; "öğretmen sürekli bağırıyor", "öğretmen bize çok kızıyor" ifadelerini sıklıkla kullandığı görülmüştür. Çizimlerde yer alan üzgün ve şaşkın ifadeler ile ağlayan öğrenci figürleri, öğrencilerin öğretmenin gösterdiği davranış şekline ne kadar üzüldüklerini göstermektedir. Bu davranış şeklinin öğrencilerde korku, endişe ve dersten soğuma gibi sonuçlar doğurabileceği düşünülmektedir. Çünkü öğretmen, bilgi, beceri ve tutumlarıyla öğrencilerin eğitimi görevini yürütürken model olabilecek davranışları ile de onları etkiler. Öğretmen tutumları, öğrencilerin öğrenmesine ve kişiliğine geniş ölçüde etki etmektedir. İyi öğretmenin nitelikleri arasında, öğrencilerle iyi ilişkiler kurmak ve etkili kararlar alarak, bunları kırıcı olmadan diğer insanlara iletebilmek gibi hususlar yer almaktadır. Öğretmenin neşeli, mutlu ve kendine güvenli hâli güdü, tersi görüntüler olumsuz etki yapmaktadır (Reed ve Bergeman, 1992; Balcı, 1993; Başar, 1999; Güçlü, 2000; Küçükahmet, 2003; Sönmez, 2003).

Temel ve Güllü (2016), yaptıkları çalışmada 11-12 yaş arası 691 öğrenciden bir beden eğitimi dersi çizmelerini istemişler ve yapılan çizimleri 9 tema (sportif etkinlikler, sportif teknikler, kıyafetler, spor araç gereçleri, toplam insan figürü, ders alanı, duygu durumları, doğa ve çevre araç gereçleri, beden eğitimi öğretmeni) altında tanımlamışlardır. Öğrencilerin sadece %12,30'unun çizimlerinde, bir beden eğitimi öğretmeni figürünün yer alması, çalışmanın dikkat çekici sonuçlarından biri olarak görülmüştür. Öğrencilerin çizimlerinde beden eğitimi dersini çoğunlukla bir beden eğitimi öğretmeni figürü olmaksızın tasvir etmeleri, onların beden eğitimi öğretmenine karşı olumsuz bir algı geliştirip geliştirmedikleri sorusunu akıllara getirmektedir.

Öğrencilerin beden eğitimi öğretmeni kavramına yönelik yaptığı çizimler en çok "Sinirli olma" teması altında toplansa da, çizimlerin %58,5'inin (f=367) olumlu düşünceler yansıttığı, %41,5'inin (f=130) ise olumsuz düşünceler yansıttığı görülmüştür. Bu sonuca göre öğrenciler genel olarak beden eğitimi öğretmenleri hakkında olumlu düşünceler barındırmaktadır. Örneğin, en çok çizimin yer aldığı 2. tema olan "Öğretici olma" temasında, öğrenciler beden eğitimi öğretmenini kendilerine bir şeyler öğretmek için çabalayan biri olarak resmetmişlerdir. Çizimlerde yer alan mutlu ifadeler, öğrencilerin bu çabadan oldukça memnun olduklarını göstermektedir. Yine "Sevgi unsuru olma" temasında yer alan çizimlerde, öğrencilerini kollarının altına alarak onları hem koruyan, hem de seven öğretmenler betimlenmiştir. Yine bu çizimlerde mutlu öğretmen ve öğrenci figürleri dikkat çekmektedir. Benzer bir çalışmada Yılmaz ve Güven (2015), Bilim ve Sanat Merkezine katılan 46 üstün yetenekli öğrenci ile yaptıkları çalışmada, öğrencilerden beden eğitimi dersi ve beden eğitimi öğretmenini çizmelerini istemişlerdir. Araştırma sonucunda, üstün yetenekli öğrencilerin beden eğitimi dersi ve beden eğitimi öğretmeni kavramlarına yönelik genel olarak olumlu algıya sahip oldukları ve beden eğitimi dersini oyun ve eğlence alanı olarak algıladıkları tespit edilmiştir.

Alanyazında beden eğitimi öğretmeni algısına yönelik metafor ve çizim yöntemlerinin kullanıldığı çok az sayıda çalışma bulunmakla birlikte; benzer yöntemlerin kullanıldığı farklı alan öğretmenlerine yönelik algıların araştırıldığı çalışmalar da mevcuttur.

Gedikli (2014) ortaokul 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin Türkçe öğretmeni algısını metaforlar yoluyla incelemiş ve bu araştırma ile benzer olarak Türkçe öğretmenlerine yönelik kullanılan metaforların çoğunlukla olumlu metaforlar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kalyoncu (2012), Soysal ve Afacan (2012), Şengül ve arkadaşları (2014) , Çulha-Özbaş ve Aktekin (2013) ve Sayar (2014)'ın öğretmen algısına yönelik yaptıkları çalışmalarda, öğrencilerin öğretmenlere yönelik kullandıkları metaforların çoğunlukla olumlu kategorilere ait metaforlar oldukları görülmüştür.

Ada (2013), matematik dersi ve matematik öğretmenine yönelik üretilen metaforları incelediği çalışmasında, öğrencilerin en çok metafor ürettiği ikinci kategorinin “kötü bir insan olarak matematik öğretmeni” kategorisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu kategoride yer alan metafor ve bu metaforlara ait ifadeler, matematik öğretmenin öğrencilere zor sorular sorduğu, onların yapmasını istemediği, öğrencileri soru çözmeye zorladığı, canlarından bezdirdiği ve matematik öğretmenin sinirli, bağırarak kızan bir insan olduğu gibi anlamları içermektedir. Bu sonuç, bu çalışmada öğrencilerin en çok çizim yaptığı “Sinirli olma” teması ile benzerlik göstermektedir.

Aykaç (2012)'ın ilköğretim öğrencilerinin öğretmen ve öğrenme süreci algıları üzerine yaptığı çalışma sonucunda, öğrencilerin öğretmen kavramına yönelik yaptıkları çizimlerde çoğunlukla olumlu düşünceler yansıttıkları görülmüştür. Benzer şekilde bu çalışmada da, öğrencilerin yaptıkları çizimlerin ait olduğu kavramsal temalar çoğunlukla olumlu düşünceleri yansıtmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Ortaokullarda beden eğitimi öğretmenine yönelik algıların araştırıldığı bu çalışmada, çizimlerin %58,53'ünün (f=367) olumlu, %41,47'sinin (f=130) ise olumsuz düşünceler yansıttığı görülmüştür. Bu sonuca göre öğrenciler çoğunlukla beden eğitimi öğretmenleri hakkında olumlu düşünceler barındırmaktadır.

- Araştırma sonucunda araştırmacı ve uygulayıcılara yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur:
- Araştırmanın sonuçları, öğrencilerin “beden eğitimi öğretmeni” kavramına ilişkin sahip oldukları duygu ve düşüncelerini ortaya çıkarmada çizimlerin birer araç olarak kullanılabilceğini göstermektedir. Benzer bir çalışma ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında da yapılabilir.
- Beden eğitimi öğretmeni kavramına yönelik algıların cinsiyet ve kıdem (öğretmenin) değişkenlerine göre incelendiği çalışmalar yapılabilir.

- Araştırma sonucunda beden eğitimi öğretmenlerine yönelik pek çok olumlu ve olumsuz algı ortaya çıkarılmıştır. Bu algıların nedenlerinin araştırıldığı çalışmalar yapılabilir.
- Bu araştırma ile ortaya çıkarılan, beden eğitimi öğretmenine yönelik olumsuz algıların nedenleri araştırılabilir ve bu konuda beden eğitimi öğretmenlerine hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.
- Araştırma bulgularında dikkat çekici şekilde beden eğitimi öğretmenlerinin sınırlı, öğrencilere sürekli bağırarak ve azarlayan biri olarak betimlenmesi üzücü bulunmuştur. Bu konuda daha geniş çaplı bir araştırma yapılarak, bu durumun nedenleri incelenebilir ve gerekirse öğretmenlere öfke kontrolü ile ilgili eğitimler düzenlenebilir.

Yazar Notu

Bu çalışma ilk yazarın "Ortaokullarda Beden Eğitimi Öğretmenine İlişkin Metaforik Algılar" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Arş. Gör. Tuğçe KARAŞAHİNOĞLU

Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü

E-posta: tugce.karashinoglu@gmail.com

Kaynaklar

1. **Ada, S.** (2013). *Öğrencilerin matematik dersine ve matematik öğretmenine yönelik algılarının metaforlar yardımıyla belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
2. **Anderson, E. H. ve Spencer, M. H.** (2002). Cognitive representations of aids: a phenomenological study. *Qualitative Health Research*, 12(10), 1338-1352.
3. **Aracı, H.** (2001). *Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi*. Ankara: Nobel.
4. **Aykaç, N.** (2012). İlköğretim öğrencilerinin resimlerinde öğretmen ve öğrenme süreci algısı. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 298-315.
5. **Balci, A.** (1993). *Etkili Okul: Kuram, Uygulama ve Araştırma*. Ankara: Yavuz.
6. **Bang, E., Wong, S. S., ve Jeffery, T. D.** (2014). High school students' stereotypic images of scientists in South Korea. *Mevlana International Journal of Education (MIJE)*, 4(1), 96-112.
7. **Barman, C.** (1997). Students' views of scientist and science: results from a national study. *Science and Children*, 35, 18-23.
8. **Başar, H.** (1999). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: MEB.
9. **Berry, B.** (2004). Recruiting and retaining 'highly qualified teachers' for hard-to-staff schools. *NASSP Bulletin*, 88(618), 5-27.

10. **Bessette, H. J.** (2007). Using students' drawings to elicit general and special educators' perceptions of co-teaching. *Teaching and Teacher Education*, 24, 1376-1396.
11. **Brichenoa, P. ve Thornton, M.** (2007). Role model, hero or champion? Children's views concerning role models. *Educational Research*, 49(4), 383-396.
12. **Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F.** (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.
13. **Camcı-Erdoğan, S.** (2013). Üstün zekâ ve yetenekli öğrencilerin bilim insanlarına yönelik algıları. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 3(1), 13-37.
14. **Carell, A. L., Logue, J., Deininger, H., Clark, R. R., Curtis, V., Montague, P., & Baldwin, S.** (2011). An after school exercise program improves fitness, and body composition in elementary school children. *Journal of Physical Education and Sports Management*, 2(3), 32-36.
15. **Cerit, Y.** (2008). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 3-13.
16. **Creswell, J. W.** (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (M. Bütün, S.B. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal.
17. **Çulha-Özbaş, B. ve Aktekin, S.** (2013). Tarih öğretmen adaylarının tarih öğretmenliğine ilişkin inançlarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Journal of Theory and Practice in Education/ Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 211-228.
18. **Dickson, J. M., Saylor, F ve Finch, A. J.** (1990). Personality factors, family structure and sex of drawn figure on the draw-a person test. *Journal of Personality Assessment*, 55 (1-2), 362-366.
19. **Farrel, T. S. C.** (2006). 'The teacher is an octopus': Uncovering preservice English language teachers' prior beliefs through metaphor analysis. *RELC Journal: A Journal of Language Teaching and Research*, 37(2), 236-24.
20. **Gaudreault, K. L. ve Woods, A. M.** (2013). Factors leading to career frustration and exit: A case of a veteran physical educator. *Journal of Physical Education and Sports Management*, 4(4), 51-61.
21. **Gedikli, Ö.** (2014). *Ortaokul 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin Türkçe öğretmenini algılayışının metaforlar aracılığıyla belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
22. **Güçlü, N.** (2000). Öğretmen davranışları. *Milli Eğitim Dergisi*, 147, 21-22.
23. **Graham, G., Holt/Hale, S. A ve Parker, M.** (1993). *Children moving: A reflective approach to teaching physical education*. California: Mayfield.
24. **Kalyoncu, K.** (2008). *İlköğretim kurumlarında görev yapan öğretmen ve yöneticilerin beden eğitimi ve spor dersinden beklentileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
25. **Kaur, B., Lee, K.P., Yusof, J. B. H. M., Taha, Z. B. H. M. ve Yoong, W. K.** (1999, December). *My best mathematics teacher: perceptions of Singapore and Brunei pupils*. MERA ERA Joint Conference, Malacca, Malaysia.
26. **Klepsch, M.** (1982). *Children Draw and Tell*. New York: Brunner/Mazel.
27. **Kodan-Çetinkaya, S.** (2014). Öğrencilerin kendi mesleklerine ilişkin algılarının metafor analizi ile incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(2), 137-150.
28. **Kurnaz, M. A.** (2012). Yıldız, kuyruklu yıldız ve takımyıldız kavramlarıyla ilgili öğrenci algılamalarının belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 251-264.
29. **Küçükahmet, L.** (2003). *Öğretimi Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel

30. **Malchiodi, C. A.** (2013). *Çocukların Resimlerini Anlamak*. (T. Yurtbay, Çev.). İstanbul: Nobel Tıp.
31. **Miles, M. B. ve Huberman, A. M.** (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. California: Sage.
32. **Nikitina, L. ve Furuoka, F.** (2008). "A language teacher is like...": examining malaysian students' perceptions of language teachers through metaphor analysis. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 5(2), 192-205.
33. **Ocak, G. ve Gündüz, M.** (2006). Eğitim Fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-311.
34. **Oğuz, A.** (2009). Öğretmen adaylarına göre ortaöğretim öğretmenlerini temsil eden metaforlar. *Milli Eğitim Dergisi*, 38(182), 36-56.
35. **Picker, S. H. ve Berry, J. S.** (2000). Investigating pupils' images of mathematicians. *Educational Studies in Mathematics*, 43, 65-94.
36. **Reed, A. J. S. ve Bergeman, V. E.** (1992). *In The Classroom: An Introduction to Education*. Guilford, CT: The Dushkin.
37. **Sayar, E.** (2014). *Investigating EFL teachers' and their students' conceptions of Professional teacher identity through metaphor analysis* (Unpublished MA thesis). Abant İzzet Baysal University Institute of Educational Sciences, Bolu.
38. **Soysal, D. ve Afacan, Ö.** (2012). İlköğretim öğrencilerinin "fen ve teknoloji dersi" ve "fen ve teknoloji öğretmeni" kavramlarına yönelik metafor durumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 287-306.
39. **Sönmez, V.** (2003). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Anı.
40. **Şengül, S., Katrancı, Y. ve Gerez Cantimer, G.** (2014). Ortaokul öğrencilerinin matematik öğretmeni kavramına ilişkin metafor algıları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 25(1), 89-111.
41. **Temel, C. ve Güllü, M.** (2016). Bir beden eğitimi dersi çiz. *Eğitim ve Bilim*, 41(183), 351-361.
42. **Thomas, L. ve Beauchamp, C.** (2011). Understanding new teachers' professional identities through metaphor. *Teaching and Teacher Education*, 27(4), 762-769.
43. **Weber, S. ve Mitchell, C.** (1996). Drawing ourselves into teaching: studying the images that shape and distort teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 12(3), 303-313.
44. **Yalçın, M. ve Erginer, A.** (2014). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul müdürü algılarına ilişkin yaptıkları çizimler. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 270-285.
45. **Yavuzer, H.** (1998). *Resimleriyle çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
46. **Yıldırım, A. ve Şimşek, H.** (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
47. **Yılmaz, A. ve Güven, Ö.** (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin beden eğitimi dersi ve beden eğitimi öğretmeni kavramlarına yönelik algılarının çizme-yazma tekniği ile incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 55-77.

Bu sayfa boş bırakılmıştır.